

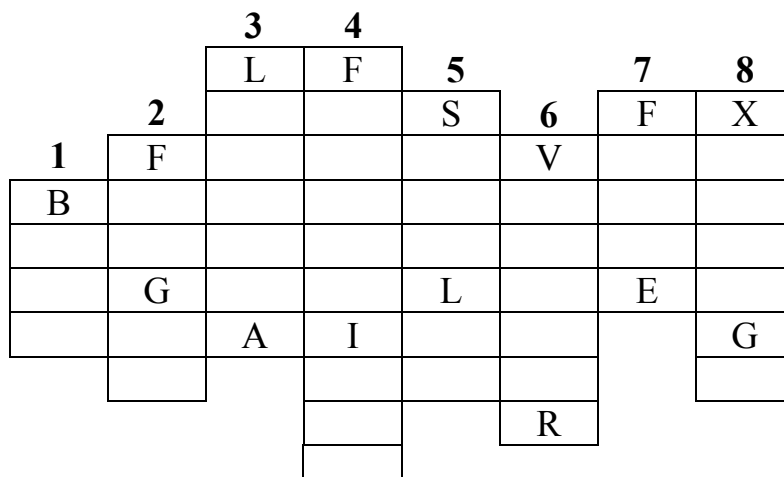
Unitat 5. Ai quin mal!!

Malalties i lesions	Síntomes	Altres
El mal de cap (de panxa, de gola...)	L'afonia	La berruga
La grip	La diarrea	El blau/la blaïra
El refredat/el constipat	L'esternut	El bony
Les angines	El restrenyiment	La bombolla/la butllofa
L'al·lèrgia	La febre/la febra	La cremada
La càries	Els mocs	La ferida
El còlic	El gra	La picada
La depressió	L'hemorràgia	El tall
La diabetis	La inflamació	El pus
La pigota/la verola	L'insomni	El flegmó
La pulmonia	El malestar	L'agonia
La reuma	El mareig	El contagi
La rubèola	El singlot	La convalescència
El xarampió/la pallola	La suor	La corfa
L'anèmia	La tos	L'atac
L'anorèxia	El vòmit	La crisi
La coïxesa		El desmai
La sordesa	Verbs	L'esquinç
La ceguesa	Embenar	La infecció
La indigestió	Fracturar	La llaga
La bogeria	Caure	La molèstia
La pneumònia	Emmalaltir	La paràlisi
La gastritis	Enguixar	L'accident
L'úlcer	Ingressar	La bena
	Rascar	El cotó
	Sagnar	La caiguda
	Esternudar	La fractura
	Tossir	El guix
	Mocar-se	L'ingrés
	Tallar-se	La llitera
	Boçar / vomitar / perbocar	La basca
	Patir	El malalt/la malalta
		La quarantena
		El termòmetre
		La xeringa
		La píndola
		El xarop
		La pastilla
		La farmaciola

5.1 Malalties i lesions

5.1.1 ✍ Amb l'ajuda de les definicions que teniu a continuació, completeu aquest encreuat amb termes relacionats amb les malalties i les lesions:

DEFINICIONS

Vertical

1. Tira de teixit usada per a tancar una ferida o per a embolicar un membre lesionat.
2. Inflamació molt dolorosa que es produeix especialment a les genives.
3. Llit lleuger utilitzat per al transport de malalts o ferits.
4. Armari o estoig amb medicaments i materials de cura per a casos d'urgència.
5. Seguit de contraccions espasmòdiques del diafragma, acompanyades d'un soroll característic.
6. Verb. Expulsió violenta per la boca dels aliments que hi ha a l'estómac.
7. Elevació anormal de la temperatura del cos.
8. Instrument format per un tub de vidre o de plàstic, amb un èmbol a l'interior, que s'usa per a introduir o extraure líquids.

5.1.2 🗣 Com us ho expliqueu?

El senyor Valls i el seu fill Pere anaven amb cotxe. Tenen un accident i el pare mor a l'acte. Pere Valls és traslladat ràpidament a l'hospital. Quan havia de ser operat algú del quiròfan exclama: *jo no puc operar, és el meu fill Pere!*

5.2 Present d'indicatiu dels verbs caure, estar i fer

Present d'indicatiu		
Caure	Estar	Fer
caic	estic	faig
caus	estàs	fas
cau	està	fa
caiem/caem	estem	fem
caieu/caeu	esteu	feu
cauen	estan	fan

5.2.1 Completeu els buits amb les formes verbals corresponents. Recordeu que heu d'usar el present d'indicatiu

- La meua germana quan puja l'escala sempre entropessa i _____ (CAURE).
- Avui jo _____ (ESTAR) tan cansada que no puc fer res.
- La meua família sempre _____ (FER) exercici físic perquè és molt saludable.
- Maria, on _____ (ESTAR) els medicaments? On sempre?
- Durant la tardor _____ (CAURE) les fulles d'alguns arbres.
- Pere, digues-me on et _____ (FER) mal, a la panxa o a la gola?
- Avui al matí al corredor de l'aulari I _____ (FER) extraccions de sang.
- Júlia i Borja, on _____ (ESTAR)? Deixeu d'amagar-vos que hem d'anar al consultori mèdic.
- Quan passem per la pastisseria Daniel i jo sempre _____ (CAURE) en la temptació de comprar algun dolcet.
- Tu sempre _____ (ESTAR) malalta, sempre et fa mal alguna part del cos. Seria recomanable que anares a la consulta de l'especialista.
- Jo sempre _____ (FER) els exercicis de matemàtiques després de berenar.
- Nosaltres tots els dies _____ (FER) fúting pel parc.

5.2.2 Uniu amb una fletxa les parelles que es corresponguen:

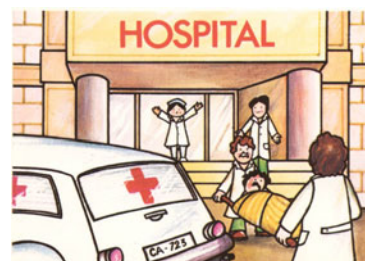
Nosaltres	faig molt d'exercici físic.
Tu	fem un remei casolà per a Joan.
Vosaltres	fa una infusió de sàlvia.
Jo	fas d'infermer de la teua neboda.
Ell/ella	fan una anàlisi sanguínia al iaio.
Ells/elles	feu una becadeta després de dinar.

5.3 L'expressió del passat

5.3.1 Llegiu aquest text i contesteu les preguntes que hi ha a continuació:

L'altre dia anàvem caminant per Elx la meua amiga i jo quan ens va ocórrer un fet curiosíssim. Isabel tenia un fort mal de cap, d'aquells que et fan tenir febre i sentir mareig, i no veia molt bé per on anava; pràcticament li havia de dir jo on havia de xafar per a no caure. Quan vam travessar el carrer vaig trobar el meu cosí Carles i em vaig detenir a saludar-lo, però Isabel, que no el va veure, va continuar caminant. Sembla que va topar amb un senyal de trànsit (això diuen, perquè no ho vaig veure) i va caure a terra d'esquenes. Però això no és tot, perquè el conductor d'un cotxe que passava per allí ho va veure i va començar a riure com un boig, de manera que el camió de davant va frenar i ell, que estava mirant Isabel, va xocar i va destrossar el vidre de davant del seu cotxe. Una vegada a l'hospital intentava consolar Isabel perquè si, a ella, li havien embenat el cap i sols tenia un bony, al conductor del cotxe li havien enguixat un braç i s'havia fet un tall a l'orella.

- Què li passava, a Isabel?
- Amb qui es va trobar l'amic d'Isabel?
- Per què va xocar el cotxe contra el camió?
- Quins ferits hi va haver en aquest curiós accident? Què els va passar?

Quins són els temps verbals que hi ha en el text?

Subratlleu les formes verbals que expressen una acció en passat.

5.3.2 Pretèrit imperfect d'indicatiu

1a CONJUGACIÓ	2a CONJUGACIÓ	3a CONJUGACIÓ
cant -ava	bat -ia	pat -ia
cant -aves	bat -ies	pat -ies
cant -ava	bat -ia	pat -ia
cant -àvem	bat -íem	pat -íem
cant -àveu	bat -íeu	pat -íeu
cant -aven	bat -ien	pat -ien

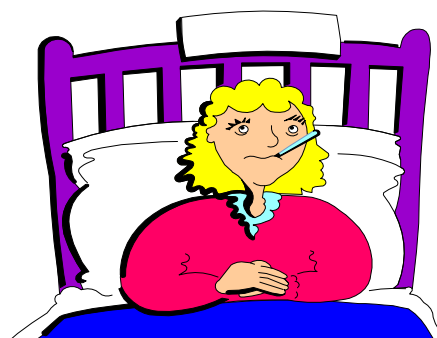
Els verbs regulars segueixen aquests models i, com podeu comprovar, la segona i la tercera conjugació coincideixen en aquest temps. Haureu d'anar amb compte, però, amb els verbs que fan aquest temps irregular. Els més importants són aquests:

<i>Creure*</i>	<i>Ser</i>	<i>Dur</i>	<i>Fer</i>	<i>Dir</i>
creia	era	duia	feia	deia
creies	eres	duies	feies	deies
creia	era	duia	feia	deia
créiem	érem	dúiem	fèiem	déiem
créieu	éreu	dúieu	fèieu	déieu
creien	eren	duien	feien	deien

*El verb *veure* fa aquest temps verbal com *creure*.

Hi ha també un conjunt de verbs que canvien la *u* de l'infinitiu per una *v*, per exemple:

<i>Viure</i>	<i>Beure</i>	<i>Escriure</i>
vivia	bevia	escrivia
vivies	bevia	escrivies
vivia	bevia	escrivia
vivíem	bevíem	escrivíem
vivíeu	bevíeu	escrivíeu
vivien	bevien	escrivien

5.3.3 Pretèrit perfet perifràstic

vaig		<i>L'any passat vaig anar a Londres.</i>
vas		<i>Ahir, vas veure l'Enric?</i>
va	+ INFINITU	<i>Ahir vaig anar al cinema.</i>
vam		<i>Vam llegir durant la infantesa.</i>
vau		<i>Quan vau aprovar les oposicions?</i>
van		<i>Ells ahir van dir que vindrien.</i>

Aquest temps verbal expressa accions acabades dins d'un temps acabat. Va acompanyat amb temporals com: *ahir, l'any passat, una vegada...*

5.3.4 Pretèrit indefinit

he		<i>Jo no he vist aquella pel·lícula.</i>
has		<i>Ja has vist l'oncle Joan?</i>
ha		<i>Ella ja ha comprat el peix.</i>
hem	+ PARTICIPI	<i>Avui hem anat a la platja.</i>
heu		<i>Heu fet els exercicis?</i>
han		<i>Elles han viscut a Petrer.</i>

Utilitzem el pretèrit indefinit per expressar accions que han acabat dins d'un temps no acabat. Anirà amb els temporals: *avui, aquest matí, enguany, adés, fa un moment...*

No heu de confondre els temps verbals que acabem d'explicar. Fixeu-vos:

*Abans jo sempre **estudiava** a la biblioteca.*

*Ahir **vaig estudiar** a la biblioteca.*

*Aquest matí **he estudiat** a la biblioteca.*

És incorrecte dir: **Aquest matí ell **va dir**.*

5.3.5 ✍ Trieu la forma correcta entre les que us proposem, tenint en compte les indicacions anteriors:

Ex. Aquest matí els mecànics VAN CANVIAR - HAN CANVIAT - CANVIAREN tots els radiadors.

- Abans jo sempre VAIG ARRIBAR - HE ARRIBAT - ARRIBAVA tard a classe.
- L'altre dia VAIG LLEGIR - LLEGIA - HE LLEGIT una notícia molt interessant sobre el cas Pinochet.
- Aquesta vesprada HE CORREGIT - CORREGIA - VAIG CORREGIR mentre ESCOLTAVA - VAIG ESCOLTAR - HE ESCOLTAT l'últim disc de Lluís Llach.
- Aquesta setmana HE ESTUDIAT - VAIG ESTUDIAR - ESTUDIAVA tot el que no HE ESTUDIAT - VAIG ESTUDIAR - ESTUDIAVA durant la carrera.
- Avui ES VA ESPATLAR - S'HA ESPATLAT - S'ESPATLAVA l'ordinador i VINGUEREN - HAN VINGUT - VENIEN del taller a arreglar-lo.
- L'altre dia mentre jo VAIG PARLAR - PARLAVA - HE PARLAT amb el cap de Departament hi havia dos alumnes que M'ESPERAVEN - EM VAN ESPERAR - M'HAN ESPERAT.

5.3.6 ✍ Ompliu els espais buits amb el pretèrit imperfecte d'indicatiu dels verbs que hi ha entre parèntesis:

Temps era temps

Recorde l'època en què gairebé tots els dies _____ (QUEDAR) amb els meus amics en una esplanada deserta que hi _____ (HAVER) prop de ma casa. Aquell _____ (SER) el nostre centre social, el lloc on nosaltres _____ (PENSAR) totes les malifetes possibles. I tot se'ns _____ (OCÓRRER) inconscientment. Reunits al voltant d'una pedra que _____ (FER) la funció de taula, mentre _____ (MENJAR) qualsevol llepolia barata, _____ (MAQUINAR) què fariem. Les propostes _____ (SER) moltes i variades. Un dels meus amics, Esteve, _____ (TENIR) l'obsessió d'anar a furtar albercocs verds d'un hort proper. L'oferta _____ (SER) interessant, però _____ (IMPLICAR) uns riscos evidents. L'amo de l'hort ja n' _____ (ESTAR) fart i ens _____ (AMENACAR) i _____ (INSULTAVA) quan ens _____ (VEURE) pel carrer. Fins que un dia, mentre Esteve es _____ (TROBAR) dalt de l'arbre collint-nos albercocs, vam escoltar un tret i seguidament vam veure com el nostre amic queia de l'arbre mentre _____ (CRIDAR) com un boig. L'amo li _____ (HAVER) disparat un cartutx de sal amb la seua escopeta de caça i li va encertar de ple en tot el cul. La coentor de la ferida li va durar tres setmanes i a tots se'ns van llevar les ganes de menjar albercocs verds. Si més no, per una temporada.

5.3.7 Participi

El pretèrit indefinit és un temps compost, és a dir, es forma amb el corresponent temps simple del verb *haver* (present: *he, has, ha, hem, heu, han*) més el participi del verb en qüestió. Tot seguit us presentem la formació del participi regular.

<i>1a conjugació (-ar)</i>	<i>2a conjugació (-er, -re)</i>	<i>3a conjugació (-ir)</i>
-at	-ut	-it
<i>Ha escollit ja el cotxe.</i> <i>Ha trencat les butaques.</i>	<i>Hem perdut el bitllet.</i> <i>Hem convençut el director.</i>	<i>He dormit vuit hores.</i> <i>He patit molt mal de cap.</i>

El participi té gènere i nombre

trenca	trencada	trencats	trencades
venut	venuda	venuts	venudes
llegit	llegida	llegits	llegides

Però cal anar molt alerta, perquè hi ha una sèrie de verbs que formen el participi de manera irregular:

fer	fet
veure	vist
venir	vingut
tenir	tingut
haver	hagut
traure	tret
obrir	obert
paréixer	paregut
viure	vingut
poder	pogut
ser	sigut
voler	volgut

Atenció: la majoria dels verbs acabats en:

-endre formen un participi irregular que acaba en **-és**:

entendre	entés	entesa	entesos	enteses
aprendre	aprés	apresa	apresos	apreses
prendre	pres	presa	presos	preses
defendre	defés	defesa	defesos	defeses

5.3.8 Ompliu els espais buits amb el participi corresponent:

- Ho has _____ (ENTENDRE) bé, això?
- He _____ (VOLER) ser el primer a donar-li la bona notícia.
- Si voleu que la truita us isca esponjosa, convé que els ous estiguen ben _____ (BATRE).
- Has _____ (VEURE) els titulars dels diaris d'aquest matí?
- Ja has _____ (FER) la maleta, veritat?
- M'han _____ (AGAFAR) tot el que havíem _____ (ESTALVIAR).
- Has _____ (SABER) el tema que t'han _____ (PREGUNTAR)?
- Encara no heu _____ (TRAMETRE) la meua comanda?
- No m'heu _____ (OFENDRE) pel que heu _____ (DIR), sinó pel que heu _____ (FER).
- Volia presentar una queixa ahir perquè m'havien _____ (ATENDRE) malament.

- k) Mai no havíem _____ (CREURE) res del que ell deia.
- l) Ells es van sentir _____ (OFENDRE) per l'actitud de la policia.
- m) Has _____ (VIURE) alguna vegada al camp?
- n) Les delinqüents van ser _____ (SORPRENDRE) robant als grans magatzems.
- o) Al migdia ja havíem _____ (CÓRRER) cinc quilòmetres.
- p) Nosaltres no hem _____ (PODER) anar a la presentació.
- q) Han _____ (OBRIR) una botiga de roba al cantó de l'avinguda.

5.3.9 ✍ Poseu el pretèrit indefinit corresponent als verbs que hi ha entre parèntesis:

- a) Miquel _____ (ANAR) fa un moment a buscar-te, però no t' _____ (TROBAR).
- b) És una pel·lícula molt bona, jo l' _____ (VEURE) set vegades.
- c) Llúcia _____ (OBRIR) una perfumeria prop de ma casa.
- d) Aquest mes els meus amics _____ (TENIR) un xiquet.
- e) Enguany _____ (PASSAR) les festes i jo no _____ (FER) res.
- f) Abans tu _____ (PENSAR) que et convidaria a dinar.
- g) Aquest matí _____ (INTENTAR) netejar l'habitació, però no _____ (PODER).
- h) Encara que el professor _____ (EXPLICAR) el tema tres vegades jo no _____ (ENTENDRE) res.

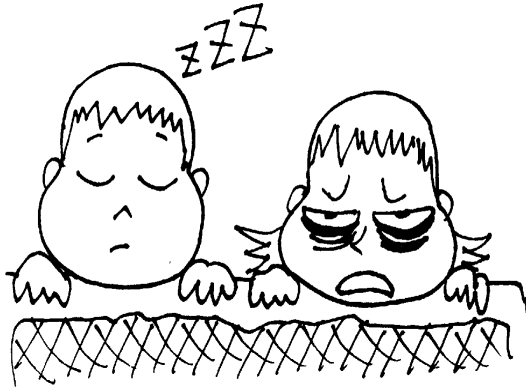
5.3.10 ✍ Poseu el pretèrit perfet perifràstic corresponent als verbs que hi ha entre parèntesis:

- a) Dimecres passat Marta _____ (ANAR) a esquiar a Granada.
- b) El meu nebot _____ (NÀIXER) el dia de Sant Joan.
- c) Júlia i tu _____ (VENIR) a sopar fa un dies.
- d) Ahir Vicent i jo _____ (VISITAR) el museu de botànica de València.
- e) Anit _____ (PASSAR) un documental molt interessant en Punt 2.
- f) Despús-ahir _____ (PLOURE) una mica al camp d'Elx.
- g) La setmana passada jo _____ (VIATJAR) amb tren.
- h) L'any passat Miquel i Francesc _____ (TREBALLAR) molt.
- i) L'hivern passat vosaltres _____ (COMPRAR) un pis nou.

5.3.11 Llegiu aquest text i després el comentareu:

Dormir bé per a viure més i millor

Els trastorns del son, que afecten el 30% de la població mundial, deterioren la salut i redueixen l'esperança de vida.

L'ésser humà inverteix un terç de la seua vida a dormir, és a dir, uns 25 anys. L'estudi científic del son i els seus trastorns es va iniciar fa únicament tres dècades, i actualment ja se sap que el cervell continua mantenint activitat durant el son. Hi ha per tant, una relació entre la quantitat i la qualitat del son, i l'estat de salut i l'esperança de vida. Així, es considera que el 30% de la població adulta té alteracions del son, entre les quals destaca l'insomni.

El son no és un estat passiu, sinó un canvi en l'activitat de consciència. Investigacions fetes per Allan Hobson, de la Universitat de Harvard (EUA), han evidenciat que els canvis de la funció cerebral durant el son afecten també uns altres sistemes de l'organisme, principalment els aparells respiratoris i cardiovasculars, que poden ser alterats patològicament. Aquestes dades coincideixen amb el fet que la major mortalitat cardiovascular es produeix durant la matinada. És més elevat el nombre de persones que moren perquè dormen poques hores que les que dormen durant més hores.

Actualment, les persones dormen menys que els seus avantpassats com a conseqüència de l'aparició de la llum artificial. Aquesta fa que la humanitat estiga desperta durant més hores de les que dictarien els ritmes cardíacs, rellotge biològic que marca les pautes entre son i vigília i que es regeix per la llum solar. A més, no hi ha un nombre ideal d'hores de son, ja que cadascú necessita unes hores determinades per a descansar.

Dormir és tan fonamental per a la salut que si es fa malament influeix d'una manera decisiva en la qualitat de vida i, per tant en la salut. Abans moríem per falta de son que per fam i per aquest motiu és decisiu mantenir unes normes d'higiene:

- ✓ tenir horaris regulars
- ✓ cuidar l'ambient en què es dorm
- ✓ evitar sorolls i l'excés de llum, fred o calor
- ✓ fer regularment exercici moderat
- ✓ no romandre en el llit durant molt de temps despert
- ✓ evitar l'alcohol, el tabac i la cafeïna
- ✓ i no fer migdiades de més de mitja hora

Mayka Sánchez, *El País*, 17 d'abril de 2001

5.3.12 ✎ Voleu repassar una mica de lèxic? A continuació hi ha una sèrie d'imatges; poseu-hi el nom que corresponga:

